Huvudman

Thoren Framtid AB
Organisationsnummer 556749-7051
info@thorengruppen.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Thoren Framtid i Ljungby i Ljungby kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Thoren Framtid AB att senast den 20 december 2024 ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande särskilt stöd, undervisning under ledning av lärare, garantin för tidiga stödinsatser, mottagande och undervisning av nyanländ elev samt betygssättning och dokumentation av betyg. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Thoren Framtid AB inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Thoren Framtid AB ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. För varje anmälan om behov av särskilt stöd som inkommer till rektorn eller den rektorn har delegerat det till, ska rektorn se till att starta en utredning. I varje sådan utredning av behov av särskilt stöd som startas ska samråd ske med elevhälsan. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit till rektorn under höstterminen 2024 fram till den 13 december 2024 samt vilket datum utredning har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i

samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 7 § skollagen)

2. Se till att det i beslut om anpassad studiegång framgår vilka avvikelser (avseende ämnen och omfattning) som görs från den ordinarie timplanen. Samtliga aktuella beslut om anpassad studiegång ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 12 §, 29 kap. 10 § skollagen samt 31 och 32 §§ förvaltningslagen [2017:900])

Undervisning under ledning av lärare

3. Se till att undervisningen som ges till elever i särskild undervisningsgrupp bedrivs under ledning av lärare. Huvudmannen ska i sin redovisning inkomma med en redogörelse för hur de elever som får sin undervisning i särskild undervisningsgrupp ges undervisning under ledning av lärare. Denna redovisning ska innehålla uppgifter om vilka lärare som leder undervisningen, lärarnas kompetens, vilka ämnen eleverna får undervisning i samt på vilket sätt och i vilken omfattning i tid det sker. (1 kap. 3 §, 2 kap. 15 § skollagen och 5 kap. 2 § skolförordningen [2011:185])

Garantin för tidiga stödinsatser

4. Se till att planera in och genomföra avstämningstillfällen under höstterminen 2024 vid vilka lärarna ska använda de obligatoriska nationella kartläggningsmaterialen i språklig medvetenhet (Hitta språket) och i matematiskt tänkande (Hitta matematiken) i förskoleklassen. (8 kap. 2 § skolförordningen och 2-5 §§ Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2019:16] om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande i förskoleklass)

5. Se till att lärarna samråder med personal med specialpedagogisk kompetens vid särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling om lärarna utifrån användningen av nationella kartläggningsmaterialen i förskoleklass, nationella bedömningsstöden i årskurs 1 och nationella proven i årskurs 3, bedömer att det finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 eller 3 i ämnena svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Dokumentation avseende hur många särskilda bedömningar som genomförts under höstterminen 2024 fram till den 13 december 2024 samt hur samråd skett med specialpedagogisk kompetens ska bifogas redovisningen av vidtagna åtgärder. (3 kap. 4 och 4 a §§ skollagen)

6. Se till att lärarna i slutet av förskoleklass genomför en uppföljning i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens av de extra anpassningar som getts i enlighet med 3 kap. 5 § skollagen i svenska, svenska som andraspråk eller matematik i förskoleklass och lågstadiet. Dokumentation avseende hur skolan planerar att genomföra denna uppföljning ska ges in

till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 4 a - 4 b §§ skollagen)

Mottagande och undervisning av nyanländ elev

7. Se till att rektorn har kunskap om bestämmelserna som gäller för mottagande och undervisning av nyanlända elever. Huvudmannen ska dokumentera hur och när informationen har förmedlats. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (2 kap. 34 § skollagen och 3 kap. 12 a-i §§ skollagen).

Betygssättning och dokumentation av betyg

8. Se till att beslut om betyg, när undervisningen bedrivs av en lärare som inte är legitimerad, fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. (3 kap. 16 § skollagen)

9. Se till att beslut om betyg dokumenteras i en betygskatalog i enlighet med författningarnas krav. Det innebär att den eller de lärare som har beslutat om ett betyg ska datera uppgiften om betyg i betygskatalogen och förse uppgiften med sin egenhändiga signatur. Om betygskatalogen förs elektroniskt får uppgiften i stället skrivas under elektroniskt. (6 kap. 10 § skolförordningen samt 7 § Skolverkets föreskrifter om betygskatalog [2011:123])

10. Se till att det av betygskatalogen framgår ifall ett betyg har rättats eller ändrats samt när detta har gjorts. Såväl det gamla som det nya betyget ska framgå och den eller de som beslutar om rättelse eller ändring av ett betyg ska datera och signera uppgiften i betygskatalogen. (15 § Skolverkets föreskrifter om betygskatalog)

Avstående från ingripande

Skolinspektionen avstår med stöd av 26 kap. 12 § p. 2 skollagen från att ingripa mot Thoren Framtid AB avseende brister rörande studiero, ledning och stimulans i undervisningen. Skolinspektionen avslutar därmed ärendet i denna del.

Beslutet om avstående från ingripande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:1803) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har våren 2024 inlett en tillsyn av grundskolan Thoren Framtid i Ljungby belägen i Ljungby kommun, med huvudman Thoren Framtid AB. Skolenheten omfattar förskoleklass och grundskola årskurserna 1-9. Vid skolan går sammanlagt 191 elever.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Thoren Framtid i Ljungby följer gällande bestämmelser om särskilt stöd, att undervisningen bedrivs under ledning av lärare, studiero, ledning och stimulans, garantin för tidiga stödinsatser, mottagande och undervisning av nyanlända elever samt betygsättning och dokumentation av betyg.

Tillsynen har genomförts genom ett besök på skolan den 27 – 29 februari 2024. Vid besöket genomfördes intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer. Kompletterande digitala intervjuer har genomförts den 6 – 11 mars 2024 med specialpedagog, lärare och rektorn. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat skolans utredningar om särskilt stöd, beslut om åtgärdsprogram och skolans betygskatalog. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Huvudmannen har inkommit med kompletterande uppgifter och dokumentation den 10 maj, den 28 maj samt den 29 maj 2024.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet. I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever så benämns de med siffror enligt elevförteckning (se aktbilaga 28).

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Anmäla och utreda elevers behov av särskilt stöd

Av intervjuer med skolans personal och elever framkommer att det under kalenderåret 2023 har skett stora förändringar på skolan. Ett flertal lärare har

slutat och nya har börjat, likaså har ett flertal rektorer börjat och avslutat sina tjänster vid skolan. Det har också skett stora förändringar inom elevhälsan och den nuvarande specialpedagogen uppger att det under höstterminen 2023 var en period där skolan saknade specialpedagogisk kompetens.

Specialpedagogen uppger att skolan sedan januari 2024 har ett möte varannan vecka (”elevgenomgång”) där lärarna kan ta upp elever som de känner oro för. På mötet deltar elevhälsans personal, rektorn samt lärare. Oron kan gälla frånvaro, mående eller kunskapsinhämtning. Strukturen för dessa möten håller på att implementeras och en årskurs avhandlas per möte. Specialpedagogen uppger att i januari handlade mötet om elever i årskurs 7, i februari om elever i årskurs 8 och i mars om elever i årskurs 9. Specialpedagogen och lärare uppger att de inte hann gå igenom alla elever vid dessa tillfällen. Specialpedagogen uppger att den 16 april 2024 är ett uppsamlingsmöte inplanerat då de elever som ännu inte har diskuterats ska tas upp. Den 5 mars 2024 var det även elevgenomgång för årskurserna 4-6. Den 11 mars 2024 genomfördes den första elevgenomgången för eleverna i förskoleklass, årskurs 2 och årskurs 3. Vid tidpunkten för Skolinspektionens intervju med specialpedagogen, den 11 mars 2024, har det inte skett något möte som gällt eleverna i årskurs 1. Specialpedagogen uppger att mötet framförallt är coachande genom att lärare får tips på extra anpassningar. De beslut som fattas vid mötet handlar om att lärare ska testa extra anpassningar, antingen att börja med extra anpassningar eller fortsätta med andra anpassningar för eleven. Specialpedagogen uppger att beslut om att utreda en elev för särskilt stöd också kan fattas vid mötet.

Lärare uppger i intervjuer att det från och med januari 2024 pågår ett arbete på skolan att implementera en rutin för arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd. Dessförinnan har skolan haft en bristfällig elevhälsa och det har inte funnits en rutin för arbetet. Alla lärare är inte införstådda i hur de ska gå till väga när de ska anmäla att en elev behöver utredas för särskilt stöd. Lärare uppger att de har anmält elever för utredningsbehov, ibland upprepade gånger, under höstterminen 2023 men att det inte har hänt något mer efter det.

Lärare uppger i intervjuer att det är ca 17-19 elever på skolan som de har anmält för behov av utredning om särskilt stöd. En av eleverna är anmäld för utredning om särskilt stöd under vårterminen 2024. För övriga elever har anmälan om utredning om särskilt stöd gjorts vid upprepade tillfällen under läsåret 2022/23 samt under höstterminen 2023.

Ett flertal lärare uppger att trots att de anmäler utredningsbehov för elever så startas ingen utredning om särskilt stöd. Under de elevgenomgångar som hittills har genomförts för årskurs 7-9 uppger lärare att mötestiden inte heller har räckt till för att gå igenom alla elever de avsett att anmäla. Lärare uppger att elevgenomgångarna sker alltför sällan. Flera elever som lärare anser behöver utredas för särskilt stöd, uppger rektorn att hen inte har uppfattat vara anmälda för utredning om särskilt stöd. Specialpedagogen uppger att det finns en frustration bland lärarna med anledning av att de har anmält elever för behov av

särskilt stöd under en längre tid och att lärarna måste göra nya anmälningar då processen har stannat av på grund av att personal har bytts ut.

Vid skolbesöket har Skolinspektionen ställt frågor om enskilda elever, som såväl rektorn som specialpedagogen har svarat på utifrån information som de tagit fram i sina digitala system under intervjutillfället.

Skolinspektionen har i samband med skolbesöket tagit del av en sammanställning över pågående utredningar om särskilt stöd. Av sammanställningen framgår att sex[1] utredningar om särskilt stöd pågår. En av utredningarna påbörjades i slutet av höstterminen 2023, och övriga påbörjades mellan januari – mars 2024.

Specialpedagogen uppger att utöver de sex pågående utredningarna om särskilt stöd har lärare anmält flera andra elever som har behov av en utredning om särskilt stöd. Ytterligare en[2] utredning startades den 13 februari 2024 och för två andra elever[3] är utredningar redan färdigställda.

Av skolans betygskatalog för vårterminen 2023 och höstterminen 2023 framgår att det finns flera elever som har fått F i betyg i ämnen flera terminer i rad och i flera fall i samma ämnen. Det finns också elever som har streck (-) i ämnen. I årskurs 7 finns det 14 elever som har fått minst ett och som mest nio F i betyg i en eller två terminer i rad. Av dessa fjorton elever var fyra elever[4] anmälda för utredning om särskilt stöd och en utredning hade genomförts vid tiden för Skolinspektionens tillsynsbesök. I årskurs 8 finns det nio elever som har fått minst ett F och som mest 13 F i betyg och/eller streck (-) i en eller två terminer i rad. Av dessa nio elever är åtta[5] elever anmälda för utredning av särskilt stöd. För två[6] av dessa åtta elever har en utredning om särskilt stöd påbörjats och slutförts. I årskurs 9 finns det sju[7] elever som har fått minst ett F och som mest sex F och/eller streck vårterminen 2023 och höstterminen 2023. Av dessa sju elever är två elever[8] anmälda för utredning om särskilt stöd. För en av eleverna[9] har en utredning genomförts men för den andra eleven[10] har utredning inte startats. Anmälan gjordes i det fallet under höstterminen 2023. Lärare uppger att eleven har haft svårigheter med att uppfylla kriterier för bedömning som minst ska uppnås ända sedan eleven gick i årskurs 1.

[1] Eleverna 5, 22, 25, 26, 28, och 45
[2] Elev 40
[3] Eleverna 23 och 27
[4] Eleverna 22, 23, 25 och 26
[5] Eleverna 28, 29, 30, 40, 41, 42, 43 och 44
[6] Eleverna 30 och 40
[7] Eleverna 24, 27, 36, 37, 38, 39 och en elev som inte framgår av elevförteckningen
[8] Eleverna 27 och 36
[9] Elev 27
[10] Elev 36

Rektorn uppger att det utifrån skolans betygskatalog finns tre elever[11] som riskerar att inte få gymnasiebehörighet efter årskurs 9. Två av eleverna[12] har åtgärdsprogram men den tredje eleven[13] är inte utredd för särskilt stöd trots att anmälan gjordes under höstterminen 2023.

Ge särskilt stöd i enlighet med åtgärdsprogram

Av intervjuer med lärare, specialpedagog och rektorn framgår att det finns fem[14] elever som har åtgärdsprogram på skolan. Dessa elever framgår även av dokumentet ”S*ammanställning över åtgärdsprogram – Thoren Framtid Ljungby”*, som inkom till Skolinspektionen i samband med skolbesöket. Skolinspektionen har tagit del av dessa åtgärdsprogram.

Av åtgärdsprogrammet för elev 27 (i årskurs 9) framgår att eleven har stöd i form av enskild undervisning i matematik fyra gånger i veckan. Specialpedagogen uppger att hen undervisar eleven vid två tillfällen i veckan, måndag och onsdag. Förutom specialpedagogen, är det en annan lärare (kemiläraren) som ska ge eleven matematikundervisning vid ett tillfälle, på tisdagar. Under perioden december 2023 – februari 2024 uppger den läraren att hen har haft två lektioner med eleven i matematik, ett tillfälle i december samt ett tillfälle i januari. Läraren uppger att hen övrig tid, då eleven skulle ha haft undervisning i matematik, har sett eleven sitta ensam utanför klassrummet där elevens klass har lektion i matematik. Läraren uppger att upplägget för eleven inte har fungerat. Den ordinarie läraren i matematik uppger att hen sedan januari 2024 är helt frånkopplad avseende elevens undervisning i matematik.

Rektorn uppger att eleven ges enskild undervisning i matematik av specialpedagogen och läraren i kemi. Det är den legitimerade läraren i matematik som kommer att bedöma och betygsätta eleven.

Beslut om anpassad studiegång

Skolinspektionen har tagit del av skolans samtliga åtgärdsprogram inklusive beslut om anpassad studiegång. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök på skolan (februari 2024) framgår av intervjuer med skolpersonal att det är fem elever[15] som har anpassad studiegång. Vid skolbesöket finns beslut om anpassad studiegång för fyra av dessa fem elever. För den femte eleven[16], som saknar såväl åtgärdsprogram som beslut om anpassad studiegång, framgår av intervjuer med skolans personal att eleven i praktiken har haft anpassad studiegång även under höstterminen 2023. I skolans betygskatalog är också markerat att eleven har haft anpassad studiegång i sju ämnen under höstterminen 2023. Det framgår också att eleven har haft anpassad studiegång även under vårterminen 2023. Vid tidpunkten för

[11] Eleverna 24, 27 och 36
[12] Eleverna 24 och 27
[13] Elev 36
[14] Eleverna 2, 9, 23, 24 och 27
[15] Eleverna 2, 9, 22, 23 och 24
[16] Elev 22

Skolinspektionens besök pågår en utredning om särskilt stöd för eleven. Vidare framgår att ytterligare en av eleverna[17] har haft anpassad studiegång under vårterminen 2023 och höstterminen 2023 men utan beslut om detta. För dessa två elever har formella beslut om anpassad studiegång fattats först i januari respektive februari 2024.

Av besluten om anpassad studiegång framgår vilka dagar och mellan vilka klockslag som eleven ska vara i skolan. Vidare anges hur många minuter per vecka eleven ska läsa respektive ämne. I de fall samhällsorienterande ämnena (SO) och naturorienterande ämnen (NO) berörs av den anpassade studiegången anges inte vilket av ämnena inom SO respektive NO som berörs och i vilken omfattning.

Skolinspektionen har även tagit del av individuella scheman för de elever som har anpassad studiegång. För en elev[18] framgår ingen tid för språkval i schemat. I beslutet om anpassad studiegång framgår inte att ämnet skulle ha anpassats bort. För två andra elever[19] anges olika tid i schemat respektive i beslutet om anpassad studiegång när det gäller ämnet svenska. Mindre tid framgår av schemat (205 minuter) än i besluten om anpassad studiegång (245 minuter).

Uppgifter som inkommit efter Skolinspektionens tillsynsbesök

Skolinspektionen har den 18 mars 2024 tagit del av ytterligare elevdokumentation som består bland annat av utredningar av särskilt stöd, beslut om åtgärdsprogram och utvärdering av åtgärdsprogram. Totalt finns nu åtta beslut[20] om åtgärdsprogram på skolan. För de flesta av eleverna som rektorn och specialpedagogen i intervjuer den 29 februari – 11 mars 2024 har uppgett ha en pågående utredning om särskilt stöd är nu utredningen färdigställd.

I flera fall framgår att utredning om särskilt stöd är färdigställd vid en tidigare tidpunkt än vad som anges i intervjuer. Exempelvis uppgav specialpedagogen i intervju den 6 mars 2024 att utredning om särskilt stöd var pågående eller skulle påbörjas men i dokumentation som senare lämnats till Skolinspektionen framgår att utredningen färdigställdes innan intervjutillfället.

Huvudmannen har den 12 april 2024 inkommit med synpunkter på den kommunicerade tjänsteanteckningen. Huvudmannen uppger bland annat att man har lämnat felaktig information till Skolinspektionen avseende vilka elever som har beslut om åtgärdsprogram och vill därmed att Skolinspektionen ska bortse från de frågor som har ställts utifrån det underlaget vid skolbesöket. Vidare framgår att rektorn sedan i mars 2024, strax efter Skolinspektionens besök, har nya rutiner vad gäller att utreda särskilt stöd.

Huvudmannen har den 10 maj 2024 inkommit med ytterligare elevdokumentation till Skolinspektionen. Bland annat färdigställda utredningar om särskilt stöd

[17] Elev 23
[18] Elev 24
[19] Eleverna 22 och 23
[20] Eleverna 2, 5, 9, 22, 23, 24, 27 och 45

avseende några elever där utredning var pågående vid tidpunkten för Skolinspektionens tillsynsbesök, beslut om åtgärdsprogram samt utvärdering av åtgärdsprogram.

Rättslig reglering

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt (3 kap. 7 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn och om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 § eller i form av anpassad studiegång enligt 12 § kan rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas (3 kap. 9 § skollagen).

För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas (3 kap. 10 § skollagen).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får beslut om avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen fattas (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen).

Beslutet om anpassad studiegång ska föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. Elev och vårdnadshavare måste därför få information om vad ett beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter att studera vidare

och deras synpunkter ska inhämtas och beaktas i bedömningen (prop. 2009/10:165, s. 293).

I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt skollagen hos offentliga och enskilda huvudmän, är vissa bestämmelser enligt förvaltningslagen tillämpliga (29 kap. 10 § skollagen). Detta gäller bland annat dokumentation, motivering av beslut samt underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till (31–33 §§ förvaltningslagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med särskilt stöd. Det framkommer att alla lärare inte är införstådda i hur de ska gå till väga när de ska anmäla att en elev behöver utredas för särskilt stöd. Samtidigt uppger några lärare att de har anmält ett flertal elever för särskilt stöd under höstterminen 2023 men att det inte har hänt något mer efter det. Det framgår även att lärare anmält samma elever upprepade gånger på grund av att personalomsättning inom elevhälsan har gjort att anmälningar inte tagits om hand. Skolinspektionen konstaterar också att flera elever på högstadiet har fått betyget F eller streck (-) i samma ämne eller ämnen flera terminer i rad. Flera av dessa elever har varken anmälts eller utretts för särskilt stöd. Elevernas långvariga och låga måluppfyllelse talar för att eleverna kan vara i behov av särskilt stöd och att förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd har uppfyllts. Skolinspektionen bedömer att skolan brister i att uppmärksamma och starta en utredning för elever som kan vara i behov av särskilt stöd.

Även när lärare har anmält behov av utredning om särskilt stöd har i flera fall inte en utredning startas, vilket är en brist. Trots att lärare uppger att de har anmält närmare 20 elever för utredningsbehov har det inte alltid lett till att en utredning startats. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök på skolan pågick sex utredningar om särskilt stöd. I kompletterande uppgifter från huvudmannen som inkommit till Skolinspektionen efter tillsynsbesöket framgår att ytterligare några utredningar har färdigställts. Vidare framgår att nya rutiner för arbete med särskilt stöd införts. Även om skolan nu har färdigställt flera utredningar om särskilt stöd som hade påbörjats vid tiden för tillsynsbesöket, samt infört nya rutiner, motsvarar inte antalet utredningar det antal anmälningar som lärare uppgett att de gjort avseende behov av utredning. Skolinspektionen bedömer därför att det föreligger en brist vad gäller att rektorn ska se till att en utredning startas efter varje anmälan som inkommer.

Skolinspektionen bedömer vidare att det är en brist att en elev i årskurs 9 inte har getts det särskilda stöd som har beslutats om i elevens åtgärdsprogram. Eleven, som enligt åtgärdsprogrammet ska få enskild undervisning i matematik, har inte fått detta stöd i beslutad omfattning, vilket är en brist.

Skolinspektionen konstaterar vidare brister i hanteringen av anpassad studiegång. Två elever har i praktiken haft anpassad studiegång sedan vårterminen 2023 utan att rektorn varken har fattat beslut om denna stödåtgärd, beslutat om

åtgärdsprogram eller sett till att elevernas behov av särskilt stöd har utretts. Anpassad studiegång är en särskild stödåtgärd som dels ska föregås av en utredning om särskilt stöd som påvisar behovet av stödinsatsen, dels ska rektorn fatta ett särskilt beslut om denna åtgärd i samband med ett beslut om åtgärdsprogram. Under Skolinspektionens pågående tillsyn har framkommit att utredningar om särskilt stöd och formella beslut om stödåtgärderna har fattats i januari respektive februari 2024. Skolinspektionen ser dock allvarligt på att eleverna under mer än en termin har getts särskilda stödåtgärder i form av anpassad studiegång utan en föregående utredning om särskilt stöd eller beslut om det. Beslut om åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång kan överklagas av elev och vårdnadshavare. Underlåtenheten att fatta sådana beslut innebär att elever och vårdnadshavare går miste om sin rätt att överklaga besluten vilket är allvarligt ut ett rättssäkerhetsperspektiv.

Skolinspektionen bedömer även att det finns brister i dokumentationen i skolans beslut om anpassad studiegång. Av besluten framgår inte alltid i vilka ämnen och i vilken omfattning som anpassningen gäller. Detta gäller framför allt SO och NO där det inte är preciserat vilket eller vilka ämnen inom SO och NO som berörs av anpassningen. Det förekommer också att besluten om anpassad studiegång inte överensstämmer med den faktiska undervisningstiden som eleven ges enligt schema. Ett beslut om anpassad studiegång är en ingripande åtgärd för den enskilde eleven eftersom det kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. Av det skriftliga beslutet ska därför framgå vad som beslutats, dvs. vilka ämnen som berörs och i vilken omfattning.

Undervisning under ledning av lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Under läsåret 2023/24 finns det vid skolenheten en särskild undervisningsgrupp, kallad ”den lilla gruppen”. Gruppen startade under höstterminen 2023 och under vårterminen 2024 får tre elever sin undervisning i gruppen, två elever[21] i årskurs 7 och en elev[22] i årkurs 9. Gruppen är placerad i ett av skolans grupprum/klassrum. På frågan om de tre eleverna går i en särskild undervisningsgrupp svarar både rektorn och specialpedagogen inledningsvis att eleverna inte gör det. Av inkommen elevdokumentation den 18 mars 2024 framgår dock att samtliga tre elever nu har beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. Eleverna har även beslut om anpassad studiegång i olika omfattning. Alla tre elever läser i viss mån svenska, engelska, matematik och SO. Av intervjuer och dokumentation framgår att eleverna får all sin undervisning i den särskilda undervisningsgruppen.

Specialpedagogen uppger att hen är pedagogiskt ansvarig för den lilla gruppen men att undervisningen ska genomföras av den lärare som undervisar i respektive ämne i klasserna som eleverna från början tillhör. Som pedagogiskt ansvarig ska

[21] Eleverna 22 och 23
[22] Elev 24

specialpedagogen se till att eleverna får rätt arbetsmaterial och säkerställa att eleverna kan tillgodogöra sig undervisningen. Detta uppdrag har dock inte rymts inom den tjänst som hen besitter, uppger specialpedagogen. Specialpedagogen uppger att strukturen för den lilla gruppen behöver förändras för att eleverna ska ges undervisning i de ämnen som de läser samt att det ska finnas material till eleverna att arbeta med.

Rektorn uppger att ordinarie undervisande lärare i respektive ämne också ska undervisa eleverna i den lilla gruppen, men att det inte har blivit så. Istället är det en resursperson som är i den lilla gruppen. Vid enstaka tillfällen kan lärare besöka eleverna i den lilla gruppen men i huvudsak träffar lärarna inte eleverna, säger rektorn.

Av intervjuer samt av personalförteckningen framgår att den personal som dagligen är med eleverna i den lilla gruppen är anställd som resursperson. Resurspersonen är inte utbildad lärare. Resurspersonen uppger att hen ska få det material som eleverna ska arbeta med från specialpedagogen, men det har inte blivit så. I svenskan arbetar eleverna med ett häfte och i engelskan arbetar eleverna i årskurs 7 i en lärobok, kapitel för kapitel. Resurspersonen uppger att det endast är eleven i årskurs 9 som, utöver arbetsuppgifter, getts möjligheten att visa sina kunskaper och då genom nationella prov.

Av intervjuer med lärare framgår att några av lärarna besöker eleverna i den lilla gruppen, cirka ett till tre tillfällen i veckan om 10-30 minuter per tillfälle. Besöken gäller oftast eleven i årskurs 9. Eleverna i årskurs 7 får mer sällan besök av lärare. En lärare som undervisar eleverna i årskurs 7 i engelska uppger att hen aldrig har träffat eleverna. Läraren som undervisar i SO i årskurs 7 har uppfattat att eleverna inte ska läsa något ämne inom SO på grund av anpassad studiegång, och har inte gett eleverna något material att arbeta med i SO. En annan lärare uppger att det är resurspersonen som är ansvarig för den lilla gruppen.

Skolinspektionen har tagit del av scheman för eleverna i den lilla gruppen. Av elevscheman samt lärares scheman framgår att ordinarie undervisande lärare har andra lektioner samtidigt som de är schemalagda i den lilla gruppen. Det gäller för samtliga lektioner under veckan förutom vid ett tillfälle. Några lärare uppger att de besöker undervisningsgruppen på eget initiativ på sin planeringstid, eftersom de är schemalagda på annan undervisning övrig tid.

Huvudmannen uppger den 12 april 2024 att läraren i matematik nu är schemalagd i den lilla gruppen och att eleverna får undervisning i matematik av ordinarie lärare.

Rättslig reglering

I skollagen avses med begreppet undervisning sådana processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden (1 kap. 3 § skollagen).

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver. Detsamma gäller en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 2 kap. 13 § tredje stycket och den som bedriver undervisning i fall som avses i 2 kap. 17 § och 18 § andra stycket 1-3 (2 kap. 15 § skollagen).

I förarbeten till bestämmelsen anges att legitimerade lärare har ett individuellt ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver och ska kunna ställas till svars vid eventuella brister i den professionella yrkesutövningen. Lärare som inte omfattas av denna paragraf har självfallet också ett ansvar för att bedriva en så bra undervisning som möjligt, men i dessa fall är det rektorn som ytterst är ansvarig (prop. 2010/11:20, s. 82).

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

Om det finns särskilda skäl, får ett beslut för en elev i grundskolan innebära att särskilt stöd ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till (3 kap. 11 § skollagen).

Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt (Lgr 22, 2.2 Kunskaper).

I definitionen av undervisningsbegreppet ligger att lärandeprocessen sker under ledning av lärare eller förskollärare. Med detta menas inte att dessa måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare eller förskollärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras (prop. 2009/10:165, s. 633).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att alla elever på skolan inte ges undervisning under ledning av en lärare. Detta gäller elever som undervisas i särskild undervisningsgrupp (”den lilla gruppen”). Gruppen är organisatoriskt avskild och ämneslärare gör i olika grad kortare besök i gruppen. Övrig tid, vilken utgör huvuddelen av den tid som eleverna är i skolan, överlämnas genomförandet av undervisningen till annan personal som inte är lärare. Detta medan lärarna bedriver undervisning på annat håll. Någon lärare uppger att hen aldrig har träffat eleverna och rektorn medger att upplägget med lärare inte blivit som det var tänkt.

Av förarbeten till skollagen framgår visserligen att en lärare inte alltid behöver vara på samma plats som eleverna för att det ska räknas som lärarledd undervisning. Det är exempelvis rimligt att det inom ramen för lärarledd undervisning ryms att elever utifrån ålder och mognad under ordnade former kan genomföra skolarbete på annan plats än i den lektionssal där läraren huvudsakligen befinner sig under en

lektion. Utgångspunkten är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning så måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras. Utöver utbildade lärare kan det finnas annan personal som deltar i skolarbetet, som t.ex. elevassistenter eller annan resurspersonal. Dessa kan, som ytterligare vuxna i undervisningssituationen, naturligtvis bidra till att skapa trygghet för eleverna och på olika sätt medverka i genomförandet av undervisningen. Dessa kan dock inte stå för lärares ledning av undervisningen.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att eleverna i den särskilda undervisningsgruppen inte ges en lärarledd undervisning, vilket är en brist. Även om huvudmannen nu uppgett att läraren i matematik är schemalagd för undervisning i matematik i undervisningsgruppen är det flera andra ämnen där undervisningen fortsatt inte ges under ledning av lärare. De korta stunder som lärare kan besöka gruppen på sin planeringstid motsvarar inte en lärarledd undervisningstid.

Garantin för tidiga stödinsatser

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare som undervisar i förskoleklass uppger att de använder de nationella kartläggningsmaterialen i förskoleklass. Kartläggningsmaterialen har använts under höstterminen 2023 men vid tidpunkten för Skolinspektionens besök i februari 2024 återstår några delar inom matematik och svenska att genomföra. Lärare som undervisar i årskurs 1 uppger att det nationella bedömningsstödet har genomförts av den tidigare klassläraren för årskurs 1 under höstterminen 2023. Det kvarstår delar som ska genomföras under vårterminen 2024. Specialpedagogen uppger att hen inte känner till om de nationella kartläggningsmaterialen i förskoleklass eller de nationella bedömningsstöden i årskurs 1 används.

Lärare i förskoleklass uppger att det utifrån användningen av kartläggningsmaterialet i förskoleklass finns två elever som uppvisar indikation på att de inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning som minst ska uppfyllas i svenska i årskurs 1. Lärare i årskurs 1 uppger att det utifrån bedömningsstödet är två elever som visade indikation på att de inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning som minst ska uppfyllas i årskurs 1 och 3 i matematik och/eller i svenska/svenska som andraspråk.

Specialpedagogen uppger att hen inte har deltagit i någon särskild bedömning i de fall där lärare genom indikation har uppmärksammat elever, som riskerar att inte uppfylla de kriterier för bedömning som minst ska uppfyllas.

Lärarna som undervisar i förskoleklass och i årskurs 1 uppger att det inte har skett någon uppföljning tillsammans med specialpedagogen i slutet av förskoleklass när det gäller extra anpassningar i svenska/svenska som andraspråk och matematik. Lärare berättar att två elever, som nu går i årskurs 1, hade extra anpassningar i förskoleklass som läraren anmälde till skolans dåvarande elevhälsoteam. Utöver det skedde ingen diskussion eller samråd med specialpedagog.

Rättslig reglering

Nationella kartläggningsmaterial ska användas för att kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande i förskoleklassen. För varje elev ska läraren använda kartläggningsmaterialen vid avstämningstillfällen under höstterminen (8 kap. 2 och 3 §§ skolförordning, 2–5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande i förskoleklass, SKOLFS 2019:16).

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 1. För varje elev ska läraren använda bedömningsstöden vid avstämningstillfällen under både höstterminen och vårterminen (9 kap. 22 b och c §§ skolförordningen och 2–4 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan och sameskolan, SKOLFS 2016:66).

Om det finns särskilda skäl får rektor besluta att en lärare inte behöver använda kartläggningsmaterial, nationella bedömningsstöd eller nationella prov, eller delar av dessa, för enskilda elever (9 kap. 20 § skolförordningen, 6 § SKOLFS 2019:16 och 6 § SKOLFS 2016:66).

Det ska göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i förskoleklassen om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 eller 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik. En särskild bedömning ska även göras i lågstadiet i grundskolan om det utifrån användning av ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 eller 3 (3 kap. 4 § 1 st. skollagen).

Om det efter en särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras för stöd i form av extra anpassningar eller göras en anmälan till rektorn om att elevens behov av särskilt stöd behöver utredas (3 kap. 4 § 2 st. skollagen, 3 kap. 5 § skollagen och 3 kap. 7 § skollagen).

Det behöver inte göras någon särskild bedömning om förutsättningarna för extra anpassningar eller för anmälan till rektor om särskilt stöd redan är uppfyllda. Det ska i sådant fall skyndsamt planeras för extra anpassningar eller göras en anmälan till rektorn (3 kap. 4 § 3 st. skollagen).

Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid en särskild bedömning och vid planering av extra anpassningar när det i förskoleklassen eller lågstadiet upptäcks att sådant stöd behöver ges i svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Samråd enligt 3 kap. 4 a § p. 1 och 2 behöver dock inte genomföras om den ansvarige förskoleläraren eller läraren har specialpedagogisk kompetens (3 kap. 4 a § 1 st. p. och 2 samt 2 st. skollagen).

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 3 kap. 5 § skollagen (extra anpassningar) i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs. Ansvarig förskollärare eller lärare ska vid uppföljningen samråda med personal med specialpedagogisk kompetens (3 kap. 4 a och 4 b §§ skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att det nationella kartläggningsmaterialet i förskoleklass inte fullt ut genomfördes under höstterminen 2023. Enligt lärare i förskoleklass genomfördes delar av kartläggningsmaterialet under hösten men inte alla delar.

Skolinspektionen bedömer vidare att det är en brist att ansvariga lärare inte har genomfört en särskild bedömning i samråd med skolans specialpedagog för de elever som uppvisat indikation på att de inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas i ämnena svenska/svenska som andraspråk och/eller matematik. Av utredningen framgår att två elever i förskoleklass och två elever i årskurs 1 uppvisat sådan indikation, men där ingen särskild bedömning har genomförts tillsammans med specialpedagog.

Vidare bedömer Skolinspektionen att det är en brist att det inte har skett någon uppföljning i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens i slutet av förskoleklass när det gäller extra anpassningar som getts i matematik, svenska och svenska som andraspråk. Enligt lärare, som undervisade två elever i förskoleklass föregående läsår, anmäldes de två eleverna till elevhälsoteamet utifrån att extra anpassningar inte var tillräckligt men inga ytterligare kontakter eller samråd skedde med specialpedagogen.

Mottagande och undervisning av nyanländ elev

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare, specialpedagogen och rektorn uppger i intervjuer att skolan mottog en nyanländ elev till högstadiet under vårterminen 2023. Thoren Framtid i Ljungby är elevens första skolplacering i Sverige. Lärare uppger att eleven i samband med skolstarten placerades i årskurs 7 och har sedan dess följt klassens ordinarie schema. Lärare uppger att eleven inte förstår svenska och knappt någon engelska och att det var upp till varje enskild lärare att med hjälp av en digital översättningstjänst ta reda på vad eleven kan. Skolan har inte gjort någon inledande bedömning av elevens kunskaper. Flertalet lärare uppger att eleven inte ges rätt förutsättningar att nå minst betyget E i alla ämnen och att eleven har betyget F i flertalet ämnen. Lärare uppger att eleven har ”fallit mellan stolarna”.

Av intervju med specialpedagogen och rektorn framkommer att det inte finns någon individuell studieplan upprättad för eleven, men att skolan planerar att göra en sådan.

Av intervju med lärare, specialpedagogen och rektorn framgår att eleven inte ges studiehandledning på modersmålet. Flertalet av de lärare som undervisar eleven berättar att eleven ges samma undervisning som sina klasskamrater men får sina uppgifter översatta med hjälp av en digital översättningstjänst. Lärare uppger att eleven skulle behöva någon som talar elevens språk så att eleven förstår vad hen ska göra. Eleven kan ibland få hjälp med översättning av en klasskamrat som kan prata samma språk som eleven. Rektorn uppger att eleven har många F i betyg och att eleven eventuellt är i behov av studiehandledning. Vidare uppger rektorn att de behöver påbörja en utredning om särskilt stöd för eleven.

Huvudmannen uppger den 12 april 2024 att eleven kommer att ges studiehandledning på modersmålet av personal på skolan och att en individuell studieplan kommer att upprättas under vårterminen 2024.

Huvudmannen har den 10 maj 2024 inkommit med kompletterande dokumentation gällande eleven. Av dokumentationen framgår att en utredning om särskilt stöd nu har genomförts för eleven samt att åtgärdsprogram upprättats den 15 april 2024. Det framgår att eleven ska ges studiehandledning på modersmålet två timmar per vecka. Vidare har skolan upprättat en individuell studieplan för eleven.

Rättslig reglering

Med nyanländ avses den som har varit bosatt utomlands, nu är bosatt i landet, och har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet (3 kap. 12 a § skollagen).

En nyanländ elevs kunskaper bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Rektorn ansvarar för att bedömningen görs. Rektorn ska även, så snart som möjligt och senast inom två månader från det att eleven tagits emot inom skolväsendet, besluta om att en nyanländ elev ska placeras i den årskurs som är lämplig med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt. Eleven ska inom samma tid placeras i den undervisningsgrupp som eleven normalt ska tillhöra. Bedömningen av elevens kunskaper ska göras i sådan tid att beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp kan fattas. Resultatet av bedömningen ska beaktas vid upprättandet av individuell studieplan enligt 12 g § och bedömning av behov av studiehandledning på modersmålet enligt 12 i § samt vid övrig planering av undervisningen och vid fördelning av undervisningstiden (3 kap. 12 c-e §§ skollagen).

En individuell studieplan upprättas för en nyanländ elev som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 12 c § senast inom två månader från mottagandet. Studieplanen ska vara långsiktig och beskriva hur eleven ska uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program utifrån elevens mål. Den ska innehålla uppgifter om utbildningens huvudsakliga innehåll och planerade stödåtgärder. Studieplanen ska revideras löpande utifrån de bedömningar som görs av elevens ämneskunskaper (3 kap. 12 g § skollagen).

En individuell studieplan ska upprättas inom samma tidsram och i samband med den inledande bedömningen. Den individuella studieplanen syftar till att öka elevens förutsättningar att nå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Enligt förarbetena bör den individuella studieplanen användas som ett verktyg för att göra en individuell planering av elevens utbildning inom grundskolan (se prop. 2017/18:194, s. 44 och 90).

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det (5 kap. 4 § skolförordningen). En nyanländ elev, som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan och vars kunskaper har bedömts ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövligt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas (3 kap. 12 i § skollagen).

Av 3 § Skolverkets föreskrifter om underlag för bedömning av nyanlända elevers kunskaper (2016:10) framgår att när en elevs kunskaper bedöms enligt 3 kap. 12 c § skollagen ska Skolverkets kartläggningsmaterial för nyanlända elevers kunskaper steg 1 och 2 (diarienummer 2016:428) användas som underlag för bedömningen. I vilken omfattning kartläggningsmaterialet steg 1 och 2 ska användas bestäms utifrån den enskilda elevens förutsättningar och behov.

Huvudmannen ska se till att den personal som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för ges möjligheter till kompetensutveckling och att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete avseende en nyanländ elev. Skolan tog emot en nyanländ elev på högstadiet under föregående läsår. Eleven går läsåret 2023/24 i årskurs 8. Utredningen visar att rektorn inte har sett till att det har genomförts en inledande bedömning av elevens kunskaper, vilket är en brist. Eftersom bedömningen av elevens kunskaper ska beaktas vid beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp behöver bedömningen göras skyndsamt. Skolinspektionen vill framhålla att rektorn nu behöver ta ställning till om en sådan bedömning ska göras, trots att eleven redan har gått en tid i skolan, eller om en bedömning i nuläget är uppenbart obehövlig. Förutom att resultatet av bedömningen ska beaktas vid beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp ska resultatet även utgöra grund för planeringen och genomförandet av elevens fortsatta utbildning.

Skolinspektionen konstaterar vidare att det vid tidpunkten för Skolinspektionens tillsynsbesök inte hade upprättats någon individuell studieplan för eleven. I kompletterande uppgifter från huvudmannen den 10 maj 2024 framgår att en individuell studieplan nu har upprättats. Detta har dock skett drygt ett år efter att eleven påbörjade sin utbildning på skolan och inte inom de lagstadgade två månaderna från att eleven mottogs i högstadiet, vilket är en brist.

Av utredningen framgår att eleven saknar kunskaper i det svenska språket och har, för att förstå undervisningen, använt sig av en digital översättningstjänst. Enligt lärare skulle eleven behöva stöd av någon som talar elevens språk. Skolinspektionen vill här klargöra att nyanlända elever som har tagits emot i högstadiet i grundskolan har en förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet. Dessa elever ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart att det inte behövs. Skolinspektionen finner det anmärkningsvärt att eleven först ett år efter att eleven har påbörjat sin utbildning vid skolan får studiehandledning på sitt modersmål.

Mot bakgrund av att eleven har svårigheter med det svenska språket samt har svårt att nå godkända betyg i flera ämnen vill Skolinspektionen även uppmärksamma rektorn på de specifika stödåtgärder som finns för nyanlända elever. Rektorn har möjligheten att besluta om prioriterad timplan enligt 9 kap. 4 § skolförordningen (dvs. mer undervisning i svenska/svenska som andraspråk) samt beslut om anpassad timplan enligt 3 kap. 12 h § skollagen (dvs. att eleven ges undervisning i de ämnen som krävs för gymnasiebehörighet).

Betygssättning och dokumentation av betyg

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare framgår att lärare utan legitimation, som bedrivit undervisning, självständigt beslutar om betyg. Såväl legitimerade som icke legitimerade lärare uppger att det saknas en rutin för hur betygssättning ska ske när en icke legitimerad lärare har ansvarat för undervisningen. Några icke legitimerade lärare uppger att de ibland kan prata med andra lärare om bedömning eftersom de sitter bredvid varandra i arbetsrummet men att den legitimerade läraren som ska vara medbedömare inte är insatt i de ämnen som den icke legitimerade läraren undervisar i. En annan icke legitimerad lärare uppger att hen pratar bedömning och betygssättning med en lärare som är anställd av en annan huvudman. Rektorn uppger att lärare som inte är legitimerade inte har någon legitimerad lärare att sambedöma med vid tidpunkten för Skolinspektionens besök men att detta ska utses mot slutet av terminen.

Skolinspektionen har tagit del av skolans betygskatalog för vårterminen 2023 och för höstterminen 2023. I betygskatalogen saknas signatur från undervisande lärare i moderna språk. I intervju med rektorn framgår att läraren som har signerat betygen i moderna språk undervisade i idrott och hälsa samt musik under höstterminen 2023.

Vidare framgår i betygskatalogen att uppgift om betyg i några fall har ändrats. Ändringarna är gjorda på så sätt att ursprungsbetyget har strukits över och ersatts med ett handskrivet betyg. Det gäller betyg i ämnena idrott och hälsa samt i geografi. I ett fall har läraren signerat ändringen, i samtliga fall saknas datering för ändringarna.

I fyra fall där en icke legitimerad lärare bedrivit undervisning har skolans dåvarande rektor ensam signerat i betygskatalogen. Rektorn har inte bedrivit någon undervisning. På samma sätt har en lärare signerat uppgifter om betyg utan att den undervisande icke legitimerade läraren har signerat. I ett annat fall har endast den icke legitimerade läraren, som ansvarat för undervisningen, signerat beslut om betyg i ämnet teknik.

Rättslig reglering

Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar (3 kap. 14 § skollagen).

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn (3 kap. 16 § skollagen).

Beslut om betyg ska dokumenteras i en betygskatalog. Rektorn ansvarar för att betygskatalogen förs (6 kap. 10 § skolförordningen).

Enligt Skolverkets föreskrifter om betygskatalog (2011:123) ska en skolenhet ha rutiner för att säkerställa att samtliga beslut om betyg i betygskatalogen har fattats av den eller de som enligt 3 kap. 16 § skollagen ska besluta om betyg (4 §). Betygskatalogen ska föras löpande. Betygskatalogen får föras på papper eller elektroniskt (5 §). Beslut om betyg ska föras in i betygskatalogen dels i slutet av varje termin då betyg ska beslutas, dels i anslutning till att ett ämne har avslutats (6 §). Den eller de som beslutar om ett betyg ska datera uppgiften i betygskatalogen och förse uppgiften med sin egenhändiga signatur. Om betygskatalogen förs elektroniskt får uppgiften i stället skrivas under elektroniskt (7 §). Rättelser och ändringar av betyg ska anges i betygskatalogen. Om ett betyg rättas eller ändras ska såväl det gamla som det nya betyget framgå. Rättelser och ändringar ska dateras och signeras. Det ska framgå av betygskatalogen om det är en rättelse eller ändring som är beslutad (15 §).

Ett betyg som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende får rättas av rektorn. Innan rättelse görs ska rektorn ge eleven och elevens vårdnadshavare tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövligt (3 kap. 19 § skollagen).

Finner den eller de som har fattat ett beslut om betyg att beslutet är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska denne eller dessa ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt. En sådan ändring får inte innebära att betyget sänks. Ändring ska göras av rektorn om den eller en av dem som fattade det ursprungliga beslutet inte längre är anställd av huvudmannen eller är förhindrad på grund av något annat liknande skäl. Ändringen ska även göras av rektorn om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och dessa inte kan enas (3 kap. 20 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i betygssättningen vid skolan. Det förekommer att lärare som saknar legitimation självständigt beslutar om betyg och inte tillsammans med en medbedömande legitimerad lärare, vilket är en brist. En lärare som saknar lärarlegitimation får inte sätta betyg självständigt, utan ska göra det tillsammans med en legitimerad lärare. Båda lärarna ska därefter signera betyget i betygskatalogen.

Skolinspektionen bedömer att det även finns felaktigheter i skolans betygskatalog. I några fall saknas signering av den lärare som har undervisat i ämnet. I dessa fall har en annan lärare signerat betyget. Det förekommer även att rektorn har signerat uppgifter om betyg trots att hen inte bedrivit undervisning. Vidare finns brister i betygskatalogen när det gäller ändring av betyg. I några fall saknas signatur av den lärare som ändrat betyget och i samtliga fall saknas datering för när ändringen har skett.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Thoren Framtid AB:s verksamhet vid Thoren Framtid i Ljungby uppfyller inte författningarnas krav vad gäller särskilt stöd, undervisning under ledning av lärare, garantin för tidiga stödinsatser, mottagande och undervisning av nyanländ elev samt betygssättning och dokumentation av betyg. Det finns därför skäl att förelägga Thoren Framtid AB att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Avstående från att ingripa

Studiero, ledning och stimulans i undervisningen

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Situationen på högstadiet

Av intervjuer med elever och skolpersonal framkommer att det inte råder studiero i alla klasser på skolan. Elever på högstadiet uppger bland annat att studieron kan brista i de ämnen där många elever har svårigheter. Eleverna tappar intresset och gör i stället andra saker på lektionerna såsom att gå runt i klassrummet, störa sina klasskamrater genom att banka i väggen eller kasta saker i klassrummet. Flera elever lämnar klassrummet under lektionstid, både kortare och längre stunder. Vid Skolinspektionens lektionsobservation i en klass i årskurs 7 noterades att elever går in och ut ur klassrummet, rör sig runt i klassrummet och kastar föremål. Vidare berättar elever att de inte får den hjälpen som de är i behov av under främst

matematiklektionerna. Elever uppger att läraren oftast hinner sitta ner och hjälpa några av eleverna under en lektion och att det är i väntan på att eleverna ska få hjälp som elever tappar motivationen. I en klass finns det en elev som är väldigt duktig i matematik som går runt och hjälper sina klasskamrater eftersom läraren inte hinner med.

Undervisande lärare på högstadiet uppger att det framför allt är i årskurs 7 där studieron brister i de flesta ämnena. Många lärare uppfattar klassen som ”svag” och att det ofta är väldigt rörigt på lektionerna. En lärare som undervisar eleverna i ämnet matematik uppger att hen saknar förutsättningar för att ge alla elever det stöd som de behöver. Detta gäller såväl elever som är duktiga i ämnet och vill utvecklas längre, som elever som behöver stöd för att nå betyget E i matematik. Läraren uppger att hen under föregående läsår hade hjälp av en resursperson på matematiklektionerna. Elever och lärare uppger att resurspersonen var en stor tillgång för undervisningen i matematik men att hen fick avsluta sin tjänst. Under vårterminen 2024 har en annan resursperson stöttat vid ca en matematiklektion i veckan i årskurs 7. Läraren har upprepade gånger efterfrågat att få mer stöd i form av resurspersoner under lektionerna i matematik men det har hittills inte beviljats av rektorn.

Skolinspektionen har tagit del av skolans betygskatalog för vårterminen 2023 samt höstterminen 2023. Av betygskatalogen för vårterminen 2023 framgår att det var sju elever i nuvarande årskurs 7 som hade F i betyg i ämnet matematik. Vidare framgår att det var fem elever i nuvarande årskurs 8 som hade F i betyg i ämnet matematik. Av betygskatalogen för höstterminen 2023 framgår att det är tio elever i årskurs 7 och sju elever i årskurs 8 som har F i betyg i ämnet matematik.

Specialpedagogen uppger att hen är medveten om att det finns en problematik med studieron i årskurs 7. Från och med vecka 11 har ett arbete med att se över lektions- och klassrumsstrukturen påbörjats i klassen, som en insats för att skapa en god klassrumsmiljö för eleverna. Specialpedagogen uppger att i stället för att plocka ut eleverna från klassrummet kan de nya åtgärderna bidra till att de kan göra mer för eleverna i klassrummet. Specialpedagogen och kuratorn uppger att de har haft tjej- och killgrupper en gång i veckan.

Rektorn uppger att hen är medveten om att studieron inte är bra i årskurs 7 och att elevernas lärande därmed riskerar att bli lidande. Vidare uppger rektorn att hen känner till hur elevernas betyg i matematik ser ut.

Situationen i en klass på lågstadiet

Av intervju med lärare på lågstadiet framkommer att det i årskurs 1 inte råder studiero, vilket också påverkar elevernas lärande negativt. Lärare uppger att det finns ett större antal elever som är i behov av stöd men som inte ges det. Lärare uppger att klassen består av 16 elever varav nio elever är utåtagerande. Läraren arbetar för att upprätthålla några få regler men eleverna lyssnar inte och kan skrika ord som ”håll käften”, ”fuck you” eller ”mother fucker”. När elever är färdiga med sina arbetsuppgifter ställer sig elever upp på sina bänkar och ”visar upp sig”.

Läraren berättar om olika händelser som sker under lektionstid där elever springer runt i klassrummet och ger sig på andra elever. Läraren berättar att det räcker med att hen ”vänder ryggen till” åt de elever som är utåtagerande korta stunder för att incidenter ska ske i klassrummet. Läraren uppger att det är svårt att ha genomgångar med klassen på grund av allt som sker. Det förekommer att läraren behöver avbryta undervisningen för att få kontroll på eleverna. Läraren uppger att hen inte räcker till för att hjälpa och stötta alla elever utifrån sina behov, oavsett om de vill nå längre eller behöver mer stöd i undervisningen.

Lärare som har haft eleverna tidigare har informerat skolledningen om elevernas behov men det har inte tillsatts något stöd i klassen. Läraren som nu undervisar eleverna uppger att hen har tillgång till en resursperson cirka fem gånger i veckan, ca 30–60 minuter per tillfälle. Övriga lektioner är läraren ensam vuxen i klassrummet.

Under läsåret 2023/24 har skolan genomfört en enkät i samtliga årskurser, där elever har fått göra en skattning mellan 1–10 (där siffran 1 är lägst och 10 är högst) inom olika områden. Skolinspektionen har tagit del av resultatsammanställningen för enkäten. Medelvärdet för området studiero är 1,25 för årskurs 1 och 3,49 för årskurs 7.

Specialpedagogen uppger att hen fram till tidpunkten för Skolinspektionens besök i februari 2024 främst har fokuserat på att sätta sig in i skolans rutiner samt att det har varit mycket att ta tag i på högstadiet. Av den anledningen har specialpedagogen inte varit så mycket i klasserna på låg- och mellanstadiet och har därför inte en tydlig bild över situationen i klassrummen. Nu är det planerat att specialpedagogen ska göra observationer i årskurs 1.

Huvudmannen har den 12 april 2024 inkommit med synpunkter på den kommunicerade tjänsteanteckningen. Av synpunkterna framgår att den ansvariga läraren i årskurs 1 efter Skolinspektionens besök får handledning och stöttning av elevhälsan för att säkerställa elevernas kunskapsutveckling samt trygghet och studiero.

Kompletterande uppgifter från huvudmannen i maj 2024

Huvudmannen har den 29 maj 2024 inkommit med en skrivelse till Skolinspektionen. I skrivelsen framgår att rektorn har startat ett arbete med gemensam lektionsstruktur för all personal. Arbetssättet har prövats i årskurs 7 med start den 6 mars 2024 och har därefter utvärderats. Resultatet är att rektorn har beslutat att implementera arbetssättet för hela skolan under nästa läsår. Syftet med den gemensamma lektionsstrukturen är bland annat att det ska ge en förbättrad studiero och fungera som ett stöd för alla elever och ge en förutsägbarhet inför och under lektioner. Under våren har en uppföljningsenkät gjorts i årskurserna 4–9. Analysen av resultatet är att skolenheten kommer arbeta med tydlighet, tillgängliga lärmiljöer och elevinflytande i höst. Därtill har rektorn initierat ett utvecklingsarbete kring disciplinära åtgärder i årskurs 7.

Efter Skolinspektionens besök har rektor och huvudman följt studieron i årskurs 7 genom en rad olika åtgärder. Rektorn gör bedömningen att studieron i årskurs 7 har förbättrats framför allt på lektioner i idrott och matematik, där studieron stundtals varit bristfällig. Under idrottslektionerna för årskurs 7 har rektorn ökat vuxennärvaron. Lärare får hjälp av resurspersonal. Idrottsläraren har fått pedagogisk handledning och jobbat med struktur och tydlighet i undervisningen. I matematiken jobbar speciallärare tillsammans med undervisande lärare vid flera lektioner i veckan, ibland i grupper inom ramen för extra anpassningar, detta för att vara ett stöd både direkt till elever och gentemot läraren för att studieron ska förbättras.

När det gäller årskurs 1 har rektorn beslutat om stödåtgärder på individnivå inom ramen för åtgärdsprogram, som också har gett positiva effekter på studieron i klassen. Lärare har fått handledning av elevhälsoteamet i lektionsstruktur och lärmiljöer som också gett resultat i klassen.

Rättslig reglering

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero (5 kap. 3 § skollagen.)

I förarbetena anges att förebyggande arbete för studiero innebär att skolan arbetar proaktivt med att ge eleverna goda förutsättningar till lärande genom att identifiera och undanröja hinder för lärande så att eleverna ska kunna ägna sig åt och koncentrera sig på undervisningen. Det kan bland annat innebära att skolan förebygger ordningsstörningar genom väl förankrade ordningsregler och ett gemensamt förhållningssätt bland personalen och utveckling av det pedagogiska ledarskapet i klassrummet. Men det kan även innebära ett fokus på att erbjuda en varierad undervisning av hög kvalitet och de extra anpassningar, särskilda stöd och utmaningar som eleverna behöver (prop. 2021/22:160, s. 46 f.).

I skollagen förtydligas att kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 b § skollagen). I förarbetena (prop. 2013/14:148, s. 19 f.) anges följande. Att resurser viktas och fördelas utifrån dessa grunder är ett mycket viktigt instrument för att kunna uppnå likvärdighet i utbildningen. Det är också en viktig förutsättning för att eleverna ska nå utbildningens mål. (…) Givetvis ska dock även andra huvudmän inom ramen för de resurser de tilldelas genom anslag och andra beslut fördela resurser utifrån barns och elevers olika förutsättningar och behov. Detta följer av varje huvudmans ansvar för utbildningen enligt 2 kap. 8 § skollagen.

Alla elever i samtliga skolformer ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt uppfyller de betygskriterier som minst ska uppfyllas ska ges ledning

och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 2 § skollagen).

Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero, att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver, att resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör och att lärare får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter (Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att det råder bristande studiero i några undervisningsgrupper på lågstadiet respektive högstadiet vilket har pågått under åtminstone innevarande läsår. Av utredningen framgår att undervisningen störs av att elever exempelvis springer runt, bankar i väggar, kastar saker, går ut och in i klassrummet. Det sker också bråk och konflikter på lektioner. Den bristande studieron påverkar elevernas lärande negativt eftersom lärare måste fokusera på att försöka upprätthålla studiero i stället för på undervisning och att ge elever ledning och stöd. Lärarna som undervisar de aktuella grupperna uppger samstämmigt att de inte hinner ge elever ledning och stimulans att komma längre i sin kunskapsutveckling och än mindre hjälpa alla elever som har behov av stöd. Det visar sig även genom att måluppfyllelsen i högstadiet är låg i exempelvis matematik, vilket är ett ämne där det ofta råder bristande studiero på lektionerna.

Ett förebyggande arbete för att skapa studiero innefattar att följa upp och kartlägga nuläge, analysera behov som finns i verksamheten och att identifiera hinder som finns för att elever ska ha studiero samt genomföra åtgärder för att undanröja sådana hinder. Skolan har under våren 2024 har påbörjat ett förebyggande arbete för ökad studiero.

Skolinspektionen konstaterar att det varit bristande studiero under en längre tid innan ett förbättringsarbete med konkreta åtgärder vidtagits. Skolinspektionen vill betona vikten av att de behov av insatser som huvudman och rektorn identifierat och beslutat om även genomförs samt att situationen och åtgärder följs upp så att det säkerställs att relevanta åtgärder vidtas för att ytterligare förbättra studieron.

Val av ingripande

Skolinspektionen får enligt 26 kap. 12 § skollagen avstå från att ingripa om en överträdelse är ringa (p. 1), den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse (p. 2), eller det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande (p. 3). Thoren Framtid AB:s verksamhet vid Thoren Framtid i Ljungby uppfyller inte författningarnas krav vad gäller studiero, ledning och stimulans i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen har påbörjat nödvändig rättelse genom att ha identifierat grupper där studieron brister och påbörjat ett arbete för

att förbättra studieron. Skolinspektionen finner därför skäl att avstå från att ingripa i denna del.

Beslutet har fattats av utredare Caroline Rönnegard.

Utredare Ann-Sofie Andersson har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Terje Holand medverkat.